

Олександр Шупарський

студент 3 курсу спеціальності 208 «Агроінженерія»

Науковий керівник: **Л.М. Чорнобай,**

канд. екон. наук, доцент кафедри економіки, підприємництва,

торгівлі та біржової діяльності

Подільський державний аграрно-технічний університет,

м. Кам'янець-Подільський

ЕКОНОМІЧНІ СИСТЕМИ СУСПІЛЬСТВА

Поняття «економічна система» широко використовується в економічній науці, політології, політиці. Відомий американський економіст П. Самуельсон визначає будь-яку економічну систему, незалежно від її соціально-економічної форми, як таку, що має відповідати на три запитання: Що? Як? Для кого? [2].

Економічна система – це сукупність видів економічної діяльності людей у процесі їх взаємодії, спрямованих на виробництво, розподіл, обмін та споживання товарів і послуг, а також на регулювання такої діяльності відповідно до мети суспільства.

Економічна система складається з таких елементів:

1. Продуктивних сил – це сукупності засобів і предметів праці, що складають матеріальну основу суспільного виробництва, працівників з притаманними їм фізичними і розумовими здібностями, науки, технологій, інформацій, методів організації та управління виробництвом.
2. Економічних відносин – являють собою відносини, які виникають між членами суспільства в процесі виробництва, розподілу, обміну і споживання матеріальних і нематеріальних благ.
3. Господарського механізму – являє собою сукупність конкретних економічних форм, методів та важелів регулювання економічної діяльності суспільства.

Таким чином, економічна система – це надзвичайно складне утворення, яке включає в себе продуктивні сили і виробничі відносини, тобто спосіб виробництва

на даному етапі розвитку. Одночасно в економічну систему входять економічна роль держави та її політико-правові форми [2].

Розрізняють такі типи економічних систем:

- традиційна;
- адміністративно-командна (або планова);
- ринкова;
- змішана;
- перехідна.

На сучасному етапі розвитку економічних систем існують різні національні моделі змішаної економіки: американська, німецька, шведська, японська та ін. Вони різняться як розмірами та співвідношенням державного і приватного секторів у національній економіці, так і структурою, а також методами державного регулювання економіки.

Сучасна економіка США, маючи ринковий характер, зазнає активного впливу держави. Уряд, спираючись на відповідну грошово-кредитну, податкову, амортизаційну та інші форми економічної політики, сприяє стабільності та зростанню національного виробництва, перерозподіляє доходи, всебічно підтримує підприємництво, бореться з безробіттям та інфляцією. Усе це характеризує економіку США як змішану економіку. Проте роль федерального уряду в регулюванні економіки США менша, ніж в інших розвинутих країнах, що зумовлено історичними, культурними, політичними та іншими чинниками. [2].

Економіка Швеції – незважаючи на те, що понад 90 відсотків господарської діяльності у цій країні зосереджено у приватному секторі, держава бере активну участь в економічному і соціальному житті. Вона відіграє головну роль у забезпеченні економічної стабільності, захисті довкілля, розподілі й перерозподілі доходів через державні програми видатків на соціальні потреби. За моделлю змішаної економіки розвивається і Німеччина.

Японська модель економіки характеризується досить розвинутим індикативним плануванням і урядовою координацією економічної діяльності приватного сектору. Фірми разом із міністерствами розробляють стратегічні

напрями розвитку національної економіки та визначають ключові галузі для вкладення капіталів. Планом прогнозують можливі труднощі при проведенні економічної політики уряду та заходи з їх подолання, намічають орієнтири економічної діяльності фірм і зростання добробуту населення країни. Проте в Японії обсяг суспільних асигнувань є набагато нижчим, ніж у країнах Європейського Союзу. Більшу частину соціальних потреб в Японії задовольняє сім'я. [1].

До змішаної економіки переходить Китай. Нині в цій країні змінюються уявлення про форми і методи будівництва соціалістичного суспільства, в якому державна форма власності була єдиною, а централізоване планування не залишало місця ринковим відносинам. Сучасна китайська економіка базується на визнанні існування як державної, так і приватної власності на засоби виробництва. Створюються підприємства, які належать іноземному капіталу. Розвиваються ринкові відносини і планування національної економіки. Китай створює нову економічну систему, в якій план буде успішно взаємодіяти з ринком.

На сучасному етапі багато розвинутих країн перейшли до соціально-ринкової економіки. Найважливішими критеріями цієї моделі є оптимальне поєднання ринкового і планового господарства, тобто регульована економіка з відповідною системою соціального захисту населення.

Тобто, соціально-ринкова економіка – це такий тип економічного розвитку, коли свобода ринку і підприємництва тісно поєднується з демократичністю і соціальним захистом усіх членів суспільства. Ця економічна система має чимало спільного з системою змішаної економіки. Зокрема вони побудовані на основі переважання приватної власності та ринку, їх оптимального поєднання з державною власністю та прямим регулюванням національної економіки державою в суспільних інтересах, розвитку державного сектору, проведення національного економічного планування та активної соціальної політики [1].

Як свідчить досвід країн Заходу, соціально-ринкова економіка є продуктом розвинутої демократії та розвинутих ринкових відносин, де праця і капітал є рівноправними учасниками процесу національного виробництва.

В Україні нині розбудовується соціально орієнтована ринкова економіка, де головним завданням є утвердження демократичного, соціально відповідального, солідарного суспільства, що ґрунтуватиметься на історичних традиціях та менталітеті українського народу, органічно поєднуватиме в собі працю, талант та капітал суспільства, яке забезпечуватиме права і свободи кожної особи.

Список використаних джерел

1. Базилевич В.Д., Базилевич К.С. Ринкова економіка: основні поняття і категорії. Навчальний посібник. К. Знання. 2008.
2. Базилевич В.Д. Економічна теорія: Політекономія. Підручник. Київ : Київ :Видавництво Знання, 2014.- 710 с.
3. Касьяненко Л.М. Економічна теорія. Навч. Посібник. Київ : Київ :«Центр учбової літератури», 2015.
4. Кінаш І. А. Інформаційні технології в управлінні сучасним переробним підприємством в контексті ресурсоощадності. Сучасні проблеми інноваційної діяльності в Україні: зб. матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 18-19 січня 2013 р.). Київ : ГО «Київський економічний науковий центр», 2013. С. 83-86.
5. Мочерний С.В., Устенко О.А. Основи економічної теорії: навч. посібник. 4-те вид., стер. Київ : Київ :Академія, 2016. - 502 с.
6. Мушеник І.М., Чорнобай Л.М. Особливості і оцінка інвестиційно-інноваційної діяльності аграрних підприємств. Інноваційна економіка: Всеукраїнський науково-виробничий журнал. 2019. № 1-2. С. 119-124.
7. Диверсифікаційні засоби забезпечення стабільного розвитку переробних підприємств в умовах економічних трансформацій : монографія / Н. Б. Кирич, І. А. Кінаш, О. Б. Погайдак / Тернопільський нац. техн. ун-т ім. І. Пулюя. Тернопіль : Терно-граф, 2010. 524 с.
8. Місюк М.В., Лучик В.Є. Регіональне прогнозування як метод забезпечення розвитку територій. *Сталий розвиток економіки*. 2013. №5(22). С. 152-158.
9. Іванишин В. В., Дудзяк О. А. Застосування в Україні досвіду розвитку сільських територій європейських країн та США. *Зб. наук. пр. ПДАТУ*. 2016. Вип. 24, ч. 3 : Економ. науки. С. 5-10.
10. Іванишин В. В. Стратегія розвитку сільського господарства через призму впровадження сучасних технологій. *Техніка АПК*. 2005. № 10-11. С. 6.
11. Наш завтрашній день. Пошук шляхів управління розвитком області: колективна монографія / [Б. М. Андрушків, О. Б. Бойко, Н. Б. Кирич, І. А. Кінаш, Г. Х. Мельник, Л. М. Мельник, У. М. Митник, В. А. Паляниця, О. Б. Погайдак, І. І. Стойко, Р. П. Шерстюк]; за заг. ред. Б. М. Андрушківа. Тернопіль : ТзОВ «Терно-граф», 2015. 196 с.
12. Сава А.П. Регулювання розвитку сільських територій : монографія. Тернопіль : Крок, 2018. 367 с.